herpy

WARANY

Banded Tree Monitor

Varanus scalaris

Mały, smukły waran nadrzewny z lasów sawannowych północnej Australii, który wygrzewa się na pniach i czatuje na owady z kryjówki w dziuplastej gałęzi. Gatunek jest rzadki w niewoli, a wiele wartości dotyczących hodowli zapożyczono od najbliższego krewnego.

Rodzina: Varanidae Dawna nazwa: *Varanus timorensis scalaris*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**45-59 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Sawanna**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**80 × 80 × 130 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**25-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**40-45 °C**
Temperatura w nocy	**22-25 °C**
Wilgotność	**60-80%**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**24 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**3-18 jaj**
Inkubacja	**120-136 dni** przy 28-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Varanus scalaris jest jednym z najmniejszych waranów w podrodzaju *Odatria*. Osiąga do 59 cm długości całkowitej. Głowa jest krótka i wysoka, przez co profil przypomina profil foki. Boki głowy i szyi, a często także wierzch głowy, są nakrapiane, nogi stosunkowo krótkie, a ogon w przekroju okrągły, pokryty silnie kilowanymi, ostro zakończonymi łuskami. Samce mają na spodzie ogona tuż za kloaką kilka rzędów małych, wąskich, białych, cierniowatych łusek. Jest to najwyraźniejsza cecha płciowa, poza tym, że samiec jest nieco większy, ma szerszą głowę i masywniejszą szyję. Nazwa *scalaris* oznacza prawdopodobnie "drabinkowy" i nawiązuje do drabinkowego wzoru na grzbiecie zwierząt z miejsca typowego.

Gatunek opisano w 1941 roku jako podgatunek *V. timorensis*, a status odrębnego gatunku uzyskał w 1983 roku. Taksonomia wciąż się zmienia. *V. similis* jest przez jednych uznawany za odrębny gatunek, a przez innych za wschodnią formę *V. scalaris*; na Czerwonej liście IUCN połączono go z *V. scalaris*. Jednocześnie rewizja grupy *V. timorensis* wskazuje, że formy *kuranda* i *pengilleyi* z Queenslandu zasługują na przywrócenie jako odrębne gatunki, a w ostatnich latach *kuranda* traktowany jest jako samodzielny gatunek. Dlatego nie wiadomo na pewno, czym w rzeczywistości jest zwierzę sprzedawane jako *V. scalaris*, a *V. scalaris* w szerokim ujęciu obejmuje prawdopodobnie kilka gatunków. Pytaj o miejsce pochodzenia i dokumentację.

W naturze *V. scalaris* jest sprytnym łowcą z zasadzki, który siedzi nieruchomo na pniu drzewa lub w dziuplastej gałęzi i czeka na zdobycz. Jest terytorialny. Wszystkie warany mają gruczoły jadowe w żuchwie, a jad *V. scalaris* należy do najsilniej przeciwkrzepliwych wśród waranów. Ugryzienie powoduje więc często silniejsze krwawienie, niż wynikałoby z samej rany, mimo że gatunek jest mały.

Gatunek jest w niewoli bardzo rzadki, dlatego wiele wartości dotyczących utrzymania i rozmnażania zapożyczono od najbliższego krewnego, *V. similis*.

Dorosłe zwierzę wymaga dużego, wysokiego i ciepłego terrarium z miejscem do wygrzewania i UVB, żywych owadów kilka razy w tygodniu przez wiele lat oraz opiekuna, który poradzi sobie z ugryzieniem zwierzęcia nieprzyzwyczajonego do obecności ludzi. Nie jest to gatunek dla początkujących.

Czytaj więcej: Światło i UVB

Występowanie i środowisko

Varanus scalaris występuje w północnej Australii. Miejscem typowym jest Beagle Bay na półwyspie Dampier w północno-zachodniej części Australii Zachodniej, a gatunek znany jest z regionu Kimberley i Top End na Terytorium Północnym. W najwęższym ujęciu występuje tylko na stosunkowo niewielkim obszarze wokół miejsca typowego. Starsze dane obejmują także północne części Queenslandu, m.in. półwysep Jork, ale to, czy wschodnie populacje należą do *V. scalaris*, *V. similis* czy *V. kuranda*, zależy od przyjętej taksonomii.

Istnieją pojedyncze zarejestrowane stwierdzenia z Papui-Nowej Gwinei i jedno z Niemiec. Dotyczą one prawdopodobnie blisko spokrewnionego *V. similis* oraz zwierzęcia z niewoli. Mapa pokazuje tylko naturalny zasięg w Australii, a stwierdzenia z Queenslandu na mapie należy interpretować z uwzględnieniem taksonomii.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Varanus scalaris żyje w lasach sawannowych i widnych lasach tropikalnej północnej Australii, gdzie rok dzieli się na porę deszczową i suchą. Zwierzęta przebywają na pniach drzew i w dziuplastych gałęziach, gdzie zarówno się wygrzewają, jak i ukrywają. Gatunek żeruje na drzewach i okazjonalnie na ziemi, a jego pokarm stanowią owady i inne bezkręgowce, ale też małe kręgowce. Zwierzęta polują z zasadzki, trzymają się swojego obszaru i są terytorialne wobec osobników własnego gatunku.

Późnym popołudniem można je zobaczyć odpoczywające na pniach drzew w lesie sawannowym. Temperatura, wilgotność i rytm sezonowy w ich siedliskach nie są szczegółowo znane. Hodowla opiera się więc na tym, że zwierzę jest aktywne w dzień, wygrzewa się, korzysta z drzew i kryjówek w dziuplastych pniach oraz żyje w klimacie z wyraźną porą deszczową i suchą.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 80 × 80 × 130 cm (długość × szerokość × wysokość), a para co najmniej 100 × 100 × 200 cm. Wysokość jest ważna, bo gatunek się wspina i potrzebuje zarówno pionowych, jak i ukośnych gałęzi.

Umieść kilka pustych w środku rur korkowych, których zwierzęta używają jako miejsc do spania, a tylną ścianę pokryj płytami korkowymi, żeby mogły się wspinać. Duże rośliny doniczkowe, takie jak juka i filodendron, zapewniają osłonę. Podłożem może być pięciocentymetrowa warstwa kory zmieszanej z ziemią ogrodową; gatunek nie jest znany z kopania i nie potrzebuje głębokiej warstwy, jakiej wymagają warany naziemne. Gatunek jest terytorialny, więc trzymaj w terrarium tylko jedno zwierzę lub jedną parę i zapewnij parze wiele kryjówek.

Do składania jaj potrzebne jest gniazdo, np. drewniana skrzynka wypełniona w połowie ziemią, a w połowie piaskiem, zamontowana wysoko na tylnej ścianie, z której samica korzysta rok po roku. Źródła ciepła muszą być osłonięte: żarówki i spoty powinny znajdować się za siatką lub osłoną, żeby zwierzę nie poparzyło się, wspinając się w stronę światła. Drzwi

terrarium muszą się zamykać na zamek, bo warany są silne i szybkie, a zbiegłe zwierzę trudno ponownie złapać. Młode przez pierwsze sześć miesięcy można trzymać w terrarium 60 × 30 × 30 cm z rurami korkowymi i płaską miską z wodą, ale to tylko rozwiązanie tymczasowe.

TEMPERATURA

Powietrze w terrarium dla *Varanus scalaris* powinno mieć około 30 °C w górnych partiach i 25 °C przy dnie. Spot halogenowy 150 W może ogrzać miejsce do wygrzewania na gałęzi, a kabel grzewczy 20 W lekko podgrzać dno. Temperaturę powierzchni miejsca do wygrzewania mierz termometrem na podczerwień, a powietrza termometrem cyfrowym, i zadbaj o duży gradient temperatur, żeby zwierzę mogło wybierać między ciepłem a chłodem.

Miejsce do wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 40-45 °C. To mniej niż dla waranów pustynnych, takich jak *V. acanthurus*, które żyją w innych warunkach i nie są wzorem dla warana nadrzewnego. Na noc ogrzewanie się wyłącza, a temperatura może spaść do około 22-25 °C. Chłodne zimowanie nie jest zalecane.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Dla *Varanus scalaris* codzienne zraszanie wieczorem zapewnia odpowiednią wilgotność 60-80 %. Zraszaj mniej w okresach, gdy zwierzęta są mniej aktywne i częściej się ukrywają, a więcej w następującej po nich porze deszczowej. Wentylacja musi być dobra, bo zastałe, wilgotne powietrze prowadzi do pleśni i problemów skórnych.

Zawsze wystawiaj miskę ze świeżą wodą i wymieniaj ją codziennie. Gatunek nie jest półwodny i nie potrzebuje basenu. Pije z miski i krople z roślin i szyb. Wilgotność ma mniejsze znaczenie niż temperatura i światło, ale zbyt niska utrudnia linienie i składanie jaj.

OŚWIETLENIE I UVB

Varanus scalaris jest aktywny w dzień i wygrzewa się, więc potrzebuje jasnego, ciepłego miejsca do wygrzewania i UVB. Świetlówka UVB około 30 cm nad ulubionym miejscem odpoczynku, uzupełniona lampą metalohalogenkową 150 W o świetle dziennym, daje dobre oświetlenie, a mocną lampę UV 300 W można dodatkowo włączać na około 20 minut dziennie. Dobrym nowoczesnym rozwiązaniem jest świetlówka T5 z odbłyśnikiem, stosowana dla gadów lubiących słońce: zamontuj ją nad miejscem do wygrzewania i zmierz indeks UV miernikiem UV. Celuj w indeks UV 2-4 pod miejscem do wygrzewania (strefa Fergusona 3) i zadbaj, by zawsze był cień, w który zwierzę może się wycofać.

Światło utrzymuj przez około 12 godzin dziennie, a długość dnia może nieco podążać za porami roku. Nie stosuj światła ani ogrzewania przez całą dobę, bo zwierzę potrzebuje ciemnej i chłodniejszej nocy. Świetlówki UVB wymieniaj zgodnie z zaleceniami producenta, nawet jeśli wciąż świecą.

ŻYWIENIE

W naturze *Varanus scalaris* zjada owady i inne bezkręgowce, ale także małe kręgowce. W niewoli podstawą diety są owady, głównie karaczany dubia i inne karaczany odpowiedniej wielkości, a ulubionym urozmaiceniem są szarańcze. Szarańcza pustynna jest ścigana chętniej niż szarańcza wędrowna, zwłaszcza gdy trzepocze skrzydłami. Od czasu do czasu zwierzęta mogą dostać noworodki myszy, stynkę lub mięso małży, zwłaszcza ciężarna samica.

Ilość i częstotliwość karmienia dostosuj do kondycji zwierzęcia. Dieta niskotłuszczowa z dobrze odżywionych owadów i tylko okazjonalnie kręgowców, jak w przypadku *V. acanthurus*, jest właściwa również tutaj. Noworodki myszy i jaja są bardzo kaloryczne i należy je podawać oszczędnie. Gatunek przyjmuje niemal wszystko i łatwo tyje, więc regularnie waż zwierzę i dostosowuj ilość pokarmu. Wybieraj owady najwyżej mniej więcej tak duże jak głowa zwierzęcia.

Suplementacja wapnia jest konieczna, bo owady z hodowli są ubogie w wapń. Stosuj wapń z D3 przy większości posiłków i multiwitaminę kilka razy w miesiącu. Samice składające jaja potrzebują dodatkowego wapnia i składników odżywczych.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Najpierw bezpieczeństwo: wszystkie warany mogą gryźć i mają pazury. *Varanus scalaris* jest mały, więc ugryzienie nie wyrządza takich szkód jak ugryzienie dużego warana, ale rany krwawią wyjątkowo mocno, bo jad hamuje krzepnięcie krwi. Do tego pazury mogą drapać, a ogon smagać. Zawsze myj ręce po kontakcie ze zwierzęciem, terrarium lub pokarmem, bo warany mogą przenosić salmonellę, i dokładnie przemywaj rany. Przy głębokim ugryzieniu lub gdy krwawienie nie ustaje, idź do lekarza.

Zwierzęta odłowione z natury są płochliwe i uciekają lub chowają się na widok człowieka. To naturalne u łowcy z zasadzki i nie świadczy o tym, że coś jest nie tak. Dlatego nie zabieraj kryjówek i w miarę możliwości wybieraj zwierzęta urodzone w niewoli. Oswajanie przebiega powoli: przebywaj w pomieszczeniu, pracuj w terrarium spokojnie, karm pęsetą i pozwól, by zwierzę samo do ciebie podeszło. Nie chwytaj zwierzęcia, gdy się ukrywa, i nigdy nie łap go za ogon. Niektóre zwierzęta nigdy nie przyzwyczajają się do brania na ręce i trzeba to uszanować.

Gatunek jest terytorialny. Samce trzymaj osobno, a parę trzymaj razem tylko wtedy, gdy terrarium jest duże i dobrze urządzone; uważnie je obserwuj. Samica nie jest agresywna wobec samca w czasie ciąży.

Zwierzę żyje prawdopodobnie 10-15 lat, więc to długie zobowiązanie: duże terrarium, żywe owady kilka razy w tygodniu i regularna kontrola światła i ogrzewania. Koszty pokarmu i lamp są stałe.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

U *Varanus scalaris* samca rozpoznaje się po małych, białych, cierniowatych łuskach na spodzie ogona tuż za kloaką; jest on też nieco większy, ma szerszą głowę i masywniejszą szyję. U blisko spokrewnionego *V. similis* cierniowatych łusek brak, a uwypuklenia hemipenisów nie są wiarygodną cechą. Przy dobrym karmieniu zwierzęta osiągają dojrzałość płciową prawdopodobnie po około dwóch latach, jak u *V. similis*.

GODY I KOPULACJA

Zwierzęta kopulują co roku w tym samym czasie. W okresie mniejszej aktywności częściej się ukrywają i zrasza się mniej. Gdy zaczyna się okres wilgotny, zrasza się więcej, a zwierzęta dostają więcej pokarmu. Po czterech-pięciu tygodniach samiec zaczyna gonić samicę po terrarium, liże ją językiem i drapie po grzbiecie, by skłonić ją do uniesienia ogona. Samej kopulacji nie zawsze da się zaobserwować, ale rosnący apetyt i obwód samicy świadczą o tym, że się powiodła. Samiec może pozostać w terrarium przez całą ciążę.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Zniesienie liczy 3-18 jaj. Największe zniesienia, po 15-18 jaj, pochodzą tylko od dobrze karmionych zwierząt i są znacznie liczniejsze niż zwykle w naturze. Jaja składane są 4-6 tygodni po kopulacji, głównie nocą, zakopywane głęboko i starannie przykrywane. Krótko przed złożeniem jaj przez skórę widać kości miednicy. Zapewnij kilka skrzynek lęgowych z ziemią i piaskiem w różnych miejscach i utrzymuj w miejscu lęgowym temperaturę co najmniej 27 °C. Po złożeniu jaj samica powinna dostawać równie dobry pokarm jak w czasie ciąży, żeby mogła odzyskać siły.

INKUBACJA

Jaja inkubuje się w 28-29 °C w grupach po trzy-cztery w zamkniętych plastikowych pojemnikach z niewielką ilością perlitu, zakopane tylko do połowy, tak by widać było oznaki obumarłych jaj. Jaja lepiej znoszą suchość niż nadmiar wilgoci: zbyt mokre podłoże sprawia, że jaja się pocą lub pękają, a zbyt suche powoduje wgłębienia w skorupce. Po dwóch-trzech tygodniach podłoże lekko się zwilża, wkraplając wodę w rogach tak, by nie trafić w jaja. Wyklucie następuje po 120-136 dniach, a młode same wydostają się z jaja w ciągu doby. Oznacz wierzch jaj krzyżykiem, żeby ich nie obracać.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode *Varanus scalaris* przez pierwsze sześć miesięcy można trzymać w szklanym terrarium 60 × 30 × 30 cm z rurami korkowymi, płaską miską z wodą, spotem grzewczym i świetlówką UVB. Podłożem jest ręcznik papierowy, dopóki pępek się nie zagoi. Już od czwartego dnia młode przyjmują z pęsety małe świerszcze, karaczany oraz kawałki stynki i noworodków myszy, a pokarm oprósza się witaminami i minerałami. Młode są żarłoczne, a dużą grupę 15-18 młodych trzeba rozdzielić, żeby kontrolować, ile dostaje każde z nich. Tempo wzrostu nie jest udokumentowane, więc rozdziel młode wcześnie i regularnie je waż.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

Zdrowie i częste błędy

Varanus scalaris dotyczą te same typowe problemy co innych małych waranów, np. *V. acanthurus*:

- Otyłość. Gatunek zjada niemal wszystko, a kaloryczny pokarm, jak noworodki myszy i jaja, powoduje tycie. Regularnie

waż zwierzę i opieraj dietę na owadach.

- Niedobór wapnia i UVB, który prowadzi do miękkiej żuchwy, wygiętych kończyn i drżenia (choroba kości).
- Zbyt niskie temperatury, które powodują złe trawienie, słabszy apetyt i osłabioną odporność. Zwierzę musi mieć możliwość pełnego rozgrzania się.
- Problemy ze składaniem jaj u samic bez miejsca lęgowego lub bez wystarczającej ilości wapnia. Zawsze zapewnij gniazdo.
- Pasożyty i stres u zwierząt odłowionych z natury. Daj nowo kupione zwierzęta do zbadania na pasożyty jelitowe i krwi lekarzowi weterynarii z doświadczeniem w gadach i trzymaj je na kwarantannie.
- Oparzenia od nieosłoniętych żarówek.

Zwierzęta w handlu są rzadkie w porównaniu z innymi małymi waranami. *V. scalaris* nie jest regularnie rozmnażany, a zwierzęta w handlu są prawdopodobnie odłowione z natury lub mają niewyjaśnione pochodzenie, co zwiększa ryzyko pasożytów i stresu. Skontaktuj się z lekarzem weterynarii, jeśli zwierzę przestaje jeść na dłużej niż kilka dni, chudnie, ciężko oddycha lub siedzi z otwartym pyskiem, ma obrzęki lub miękką żuchwę albo jeśli samica nosi jaja i ich nie składa.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.